

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та соціальної роботи,
Чернівецький національний університет,
вул. Коцюбинського, 2, 58012 Чернівці, Україна,
martinn195@i.ua

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ

У статті розглядаються методичні аспекти підготовки майбутніх вчителів до педагогічної діяльності. Автор звертає увагу на доцільність у навчальних планах предметів, що мають методичну вагу для майбутнього педагога: «риторика», «мовна культура вчителя», «дидактичне забезпечення уроку», «інноваційні форми роботи з учнями». Підкреслено, що важливу роль відіграє педагогічна складова підготовки шкільного і вузівського методиста до роботи з практикантом..

Ключові слова: вчитель; методист; освітній процес; практикант; педагогічна практика; школа.

<https://doi.org/10.28925/1609-8595.2018.3-4.9499>

Вступ. Педагогічна практика є важливим компонентом професійної підготовки педагога. Саме цей вид освітньої роботи сприяє формуванню професійних умінь і навичок майбутніх вчителів, забезпечує умови для закріплення здобутих умінь, привчає до самоосвіти і самовиховання, формує професійні компетентності, дослідницькі уміння, всебічно розвиває особистість майбутнього фахівця.

У Законі про вищу освіту підкреслена важливість практичної підготовки студента до діяльності. Зокрема, у 50 ст. Закону педагогічна практика розглядається як одна з форм організації педагогічного процесу. Успішна реалізація майбутнім фахівцем навчально-виховних завдань у ході практики, значною мірою залежатиме від рівня методичної підготовки. Актуальними видаються проблеми, пов'язані з адаптацією студента на практиці до нових умов праці, проблеми налагодження взаємодії з керівництвом школи та педагогами-предметниками, учнями класу та їх батьками, громадою, якій належить школа. Ці питання вимагають методичного обґрунтування, адже у практичній діяльності майбутній фахівець буде стикатися з подібними проблемами.

Методологічними засадами вивчення методичних питань підготовки майбутніх вчителів на практиці ми обрали головні положення теорії пізнання, діалектичний метод і системний підхід. У викладі матеріалу дотримуємося головних вимог діалектичного методу: розглядаємо педагогічну практику студентів в розвитку, вивчаємо її в зв'язках і взаємодії з навчальним і виховним процесом, досліджуємо саморозвиток педагогічної практики, що відбувається за рахунок притаманних їй внутрішніх суперечностей. Нами також застосовано системний

підхід, що підтверджує цілісність, структурність, взаємозалежність, ієрархічність, багатоваріантність феномену педагогічної практики.

Ступінь розробки проблеми. Методичні питання педагогічної практики були предметом аналізу класиків світової та вітчизняної педагогіки Я. А. Коменського, Дж. Локка, А. Дістервега, К. Ушинського. Чимало цінних рекомендацій початківцям на ниві освіти розкриті у роботах метрів педагогічної науки А. Макаренка та В. Сухомлинського. Психологічні аспекти педагогічної взаємодії висвітлені у роботах Л. Рувінського, І. Зязюна, С. Лисенкової, В. Кузьмінського, Ш. Амонашвілі, П. Щербаня, Г. Васяновича. Сучасні наукові розвідки, присвячені становленню історії шкільництва на теренах України не оминають проблему вимог до вчителя та підготовки вчителів. Серед них можна назвати праці Б. Ступарика, М. Стельмаховича, Т. Завгородньої, Н. Лисенкової, Г. Філіпчука, І. Петрюк, Л. Кобилянської. Зарубіжний досвід організації педагогічної практики висвітлений у дослідженнях Т. Аверіна, О. Абдуліна, В. Сластьоніна, Н. Сулим, Н. Онищенко та ін. У наукових розвідках цих вчених розкрито принципи і методичні підходи до організації педагогічної практики, умови її успішного протікання. Але у зв'язку з гуманістичною ідеєю нової української школи виникає необхідність обговорення методичних питань педагогічної практики в сучасних умовах.

Мета статті – обґрунтувати окремі методичні питання організації та проведення педагогічної практики студентів.

Акценти педагогічної практики. Педагогічна практика має в основі акценти на суб'єкт-суб'єктну взаємодію людини з людиною, орієнтацію на розвиток внутрішнього потенціалу, можливостей, задатків учасників освітнього процесу. У зв'язку з цим у її

ході зростає роль предметів, орієнтованих на бачення майбутнім фахівцем структури та взаємозв'язку методів, форм, засобів процесу та індивідуальних можливостей учнів, студентів.

Не меншу вагу мають також питання ефективної співпраці школи і закладів вищої освіти у практичній підготовці студентів. Про це свідчать результати опитування практикантів та вчителів загальноосвітніх шкіл, дирекцій шкіл, методистів закладів вищої освіти, студентів-практикантів. Основною проблемою труднощів у проведенні занять і виховних заходів опитувані назвали часткове усвідомлення ними мети та суті складних явищ, що відбуваються в освітньому процесі, спричинене зміною методичних інструкцій та вказівок, неоднорідністю вимог як до методики викладання, так і до самого практиканта. Це часто формує суб'єктивне ставлення майбутнього вчителя до самоорганізації та самореалізації у професійній сфері. Тому під час практики найбільш типовими помилками, які допускають студенти, є такі: відмежування себе від класу, низький рівень комунікації, недостатнє володіння педагогічною технікою, високий пізнавальний інтерес до профільних предметів при відсутності уваги до педагогічного боку професії.

Складність проходження практики зумовлена також низьким рівнем інформаційного і фінансового забезпечення, методичного обладнання до уроків і малою кількістю годин для проходження практики, а також відсутністю кваліфікованих наставників до роботи саме з практикантами. Добрий фахівець з профільних предметів не завжди спроможний методично грамотно організувати проходження практики і розв'язати конфлікти, які є частими у ланці студент-практикант – батьки учня – учень – клас – дирекція школи.

Завдання з оптимізації педагогічної практики.

Тому важливим видається підвищення якісного показника педагогічної практики у багатьох закладах вищої освіти за рахунок:

- запровадження європейського досвіду щодо тривалості та різноманітності видів практики майбутніх фахівців у школі;
- навчання студентів правил роботи з різними інформаційними технологіями для того, щоб запровадити їх у навчально-виховну роботу з учнями;
- налагодження і підтримання партнерських взаємин з базами практики – навчально-виховними установами різних типів;
- надання шкільним учителям, які відповідають за якість педагогічної практики студентів у школі, методичної та психолого-педагогічної допомоги у вигляді проведення консультацій, забезпечення науково-методичною літературою тощо;
- забезпечення обов'язкової оплати праці вчителів, які керують педагогічною практикою студентів у школі, а також підвищення престижу цього виду роботи шляхом матеріального стимулювання вчителів, надання переваги під час атестації тощо (Онищенко, 2012, с. 33);
- упровадження сучасних форм безперервної педагогічної практики як важливого чинника

формування професійної готовності майбутнього вчителя та його здатності до діяльності в умовах розширення освітнього простору;

- проходження переддипломної практики за місцем майбутнього працевлаштування студента;
- забезпечення консультування студентів до проведення занять викладачами і педагогами-предметниками та класними керівниками;
- відвідування відкритих уроків практикантів викладачами закладу вищої освіти й обговорення цих уроків педагогами-предметниками, студентами, викладачами.

Ці аспекти вимагають від практиканта володіння високою загальною й педагогічною культурою, знання профільних предметів і методики їх викладання учням. Тобто педагогічна практика формує педагогічну майстерність майбутнього фахівця. Про це писав ще К. Ушинський (1857). Педагог наполягав, що усяка практична діяльність, яка прагне задовольнити вищі моральні і взагалі духовні потреби людини, тобто ті потреби, які належать виключно людині і становлять виключні риси її природи, це вже мистецтво. У цьому розумінні педагогіка буде, звичайно, першим, вищим з мистецтв, бо вона прагне задовольнити найбільшу з потреб людини й людства – їхнє прагнення до вдосконалень у самій людській природі: не до вираження довершеності на полотні або в мармурі, а до вдосконалення самої природи людини – її душі й тіла; а вічно передуючий ідеал цього мистецтва є довершена людина.

Отже, педагогічна діяльність виявляється через майстерність і містить елементи творчої діяльності. Тому, вочевидь, неможливо за період практики виховати студента-професіонала, але можна озброїти його уміннями освітньої діяльності.

Важливо також формувати моральне обличчя майбутнього вчителя. Така вимога має давню історію. Наприклад, для роботи педагогом у буковинських школах кінця XIX ст. вимагали довідку з поліції про благонадійність. Адже, педагогічна діяльність ґрунтується на емоційній сфері і спрямована на пробудження та формування емоційних, естетичних почуттів (Ковальчук, 2001, с. 14).

Майбутньому педагогу доцільно усвідомити, що для доброго навчання учня особливе значення має не стільки зміст того, що говорить педагог на уроці, лекції, скільки морально-духовне багатство цього педагога, його світогляд, адже крізь призму власного бачення предмета, уроку, його цілей вчитель доносить до учня ідеї, викладені у підручнику. Отже, в центрі уваги освітнього процесу закладу вищої освіти має бути студент. Педагог-наставник повинен виявляти глибоку повагу до особистості майбутнього фахівця, оберігати від негативних впливів і професійної перенапруги, створювати оптимальні умови для всебічного розвитку. Для цього варто частіше звертатися до вітчизняної спадщини педагогів-гуманістів. Адже брак у значної частини викладачів гуманності в спілкуванні з вихованцями призводить до виникнення конфліктних ситуацій, знижує ефективність педагогічного впливу. Готуючи студентів випускних курсів до педагогічної практики

керівникам, треба дотримуватися педагогічного такту і етики під час звертання до учнів і їх батьків. Закріплюючи студентів за конкретними класами, наставники прагнуть виробити дисципліну як у практиканта, так і в учнів класу, тому тут доцільно брати до уваги темперамент людей, формувати у майбутніх педагогів навички дотримання шанобливої форми звертання до учнів і коментування їх поведінки. Часто молодий ентузіаст викликає у поведінці старшокласників чимало позитивних елементів, наприклад, переважна більшість учнів стають більш старанними у виконанні навчальних завдань, в організації та проведенні позакласних виховних заходів, якими керували студенти-практиканти.

Трохи складно дається майбутньому вчителю дотримання педагогічної техніки. На це вказали більше половина опитаних студентів і третина їх наставників. Володіння таким мистецтвом забезпечить студентам досягнення відмінного результату в досягненні поставленої мети. У XVII ст. видатний чеський педагог Я. А. Коменський (1982) зазначав, що вчитель має володіти мовою і собою, застосовувати дисципліну без гніву, збудження, ненависті, з простотою та щирістю (с. 145). Одяг, зачіска, манера триматися перед аудиторією, володіння мовою, уміння інтонаційно виразно прокоментувати правило – це все складники успіху молодого педагога. Відомий український педагог А. Макаренко одним з перших звернув увагу на те, що діти потребують складної тактики і техніки, що вчителю слід уміти керувати своїм настроєм, стилем і тоном спілкування, інтонацією, посмішкою, поглядом, мімікою, рухами, ходом. Іноді жест буває красномовнішим за слова, а міміка в найкоротшому доводить те, на що знадобилися б монолози (Електронний архів творів А. Макаренка). А. Добридень (2011) звертає увагу на те, що А. Макаренко в «Педагогічній поемі» вказує на основні шляхи формування педагогічної техніки сучасного вчителя та характеризує їх (с. 110–113).

Сприятимуть формуванню цих умінь вправи, які виконують майбутні фахівці на заняттях. Це виконання завдань на розвиток дихальної системи, вправи на розвиток інтонаційного мовлення, заняття на вміння застосовувати жести у мові для досягнення результату висловлювання. Доцільним видається формування педагогічної техніки на парах з риторики та запровадження у навчальний процес вищих закладів освіти курсу «Мовна культура педагога». У змісті цього предмету вивчати: вимоги до зовнішнього вигляду педагога, його поведінки у закладах освіти та за їх межами, стиль і тон спілкування з суб'єктами педагогічного процесу, досвід педагогів-новаторів з питань спілкування, пояснення нового матеріалу, буденне спілкування з учнями за межами класу. Важливою є увага до володіння педагогом державною мовою.

Специфіка педагогічної практики передбачає необхідність розширеної консультації методиста з акцентом на способах взаємодії практиканта і учня. Складність консультації у тому, що необхідно передбачити індивідуальну, групову і масову роботу з

учнями і при цьому виокремити прізвиська тих учнів, які потребують індивідуальної роботи під час уроку. Проведення заняття вимагає від майбутнього фахівця неабияких затрат фізичного здоров'я, мистецької майстерності, любові до дітей та до викладання. Тому, коли написаний конспект уроку, доцільно націлити практиканта на те, щоб він уявно провів це заняття, не обійшов увагою жодного учня, налаштував їх на спільну роботу над опануванням навчального матеріалу.

Основними труднощами початківців, згідно опитування є страх перед класом, відсутність дисципліни на уроці, що утруднює сприймання навчального матеріалу, не завжди доречно, а часто й неправильна виготовлена наочність. Ці труднощі можна подолати, якщо завчасно оговорити з практикантом їх реальність та шляхи попередження.

У ході аналізу уроку спільно з педагогами-предметниками доцільно звернути увагу на те, що перевірка письмових робіт практикантами здійснюється як під час уроку, так і після нього. Результати, що виголошуються у формі оцінок, коментуються. Складність процесу виставлення оцінки практикантом і його аналізу в тому, що брак досвіду в майбутнього вчителя не завжди дозволяє йому вдало виокремити правильні і неправильні елементи у відповіді учнів, тому оцінка не завжди об'єктивна. Часто студент применшує свою роль як учителя і наставника, тому виставлена оцінка є способом сподобатися дитині, привернути її увагу до себе. Зарадити цій проблемі можна, запровадивши у практику досвід Польщі, де оцінку учневі ставлять на підставі коментування його роботи вчителем і практикантом (Исаева, 2012, с. 412).

Добір і застосування методичного забезпечення часто для майбутнього педагога також іноді представляє складнощі. Навчальні плани науково-педагогічних факультетів мали б передбачати предмети, орієнтовані на навчання студентів виготовляти чи добирати наочний матеріал. Наприклад, методика виготовлення та застосування на заняттях натуральної, графічної, аудіо наочності можна вивчати у процесі вивчення предмету «Дидактичні засоби навчання». Але якщо такого немає, то частковому розв'язанню цих проблем можна зарадити якщо збільшити кількість годин на педагогічну підготовку практикантів і зробити її різномірною, наприклад, як у США (Исаева, 2012, с. 413). При цьому за доцільне видається виокремлення годин на аудиторну лекційну і практичну підготовку, збільшення кількості годин на самостійну роботу студентів та індивідуальне консультування. Окрім того, вважаємо за рекомендацію запровадити спеціальні курси підготовки фахівців до роботи з практикантами.

Організувати цей процес можна у напрямках: неформальне спілкування керівника практики і студента; методика надання консультації до проведення уроків; методика консультування до проведення позакласної роботи практикантом.

Запровадження зарубіжного досвіду організації практики. Чимало українських колег висловили припущення, про те, що ефективність практик зростає якщо враховувати європейський та інший

зарубіжний досвід. Наприклад, Н. Сулим (2013), розглядаючи практичну підготовку вчителів англійської мови, вважає, що вона має вийти за межі педагогічної підготовки і перейти у межі мовного простору. Цікавими видаються також методичні роздуми Т. Исаевой (2012), яка, вивчаючи досвід Великої Британії, Німеччини та США наводить на розгляд різні моделі організації практики та підкреслює різноплановість цього виду навчальної роботи у різних країнах. Наприклад, в університетах Великої Британії педагогічна практика триває один рік і поєднує такі елементи: 1) ознайомчу (вступну) практику (студенти ознайомлюються зі специфікою педагогічної діяльності, переконуються у правильності вибору професії); 2) відвідування уроків досвідчених педагогів; 3) самостійне проведення уроків. Педагогічна практика проводиться у базових школах, що входять до університетських комплексів, або в школах за місцем проживання. Під час проходження практики в базовій школі керівництво педагогічною діяльністю студента-практиканта здійснюють викладачі закладу вищої освіти, які відповідають також і за складання розкладу занять. Цінним досвідом є досвід проходження випускниками педагогічних закладів вищої освіти річного стажування під керівництвом інспекторів, що роблять висновок про професійну придатність майбутнього вчителя (с. 413).

Зарубіжні вчені М. Ж. Принц, Л. М. Фельдер сучасною глобальною тенденцією розвитку вищої педагогічної освіти в зарубіжних країнах та Україні вважають професіоналізацію вищої освіти. А засобом професіоналізації підготовки майбутніх фахівців в Україні розглядають навчання на дослідницькій основі, яке реалізується за допомогою певних організаційних форм: проблемно-орієнтоване навчання, проектно-орієнтоване навчання, навчання на основі кейс-методів / технологій (цитовано за Мельниченко, Прибатень, 2018). Така підготовка майбутніх фахівців передбачає вивчення традиційних для вітчизняної освіти фундаментальних наук у поєднанні з прикладними, практичними дисциплінами та забезпечує якість навчання.

Безперечно, кожна із зарубіжних моделей педагогічної практики має свої переваги і недоліки. Тому зарубіжні колеги також у пошуку нових підходів до практики студентів закладу вищої освіти. Але вважаємо, що вміло організована підготовка сприятиме формуванню випускника закладу вищої освіти, підготовленого до роботи з учнями і їх батьками, забезпечить зняття емоційної напруги у взаємодії: батьки – педагоги – практиканти – учні.

Висновки. Отже, сьогодні є необхідність оновлення програм педагогічної практики, відповідно до вимог сьогодення та до рівня готовності практикантів. Проведене дослідження переконало у необхідності перегляду програм педагогічної практики. Основним орієнтиром у цьому має стати кращий світовий досвід та вітчизняні напрацювання. Доцільно оновити такі ланки практики: співпраця керівника практики, педагога-предметника та класного керівника; налагодження взаємодії у ланці практикант – батьки учнів – дирекція школи; доповнити навчальні плани закладів вищої освіти предметами, які б формували культуру педагогічної діяльності. Увагу доцільно приділити предмету «Основи педагогічної майстерності»; вважаємо, що запропонована І. Зязюном програма курсу є оптимальним варіантом його змісту. Такою, що заслуговує уваги, видається також і розробка рекомендацій, які підвищили б мотивацію майбутніх педагогів до педагогічної діяльності. Допомогу у цьому може надати досвід класиків світової та вітчизняної педагогіки.

Підкреслимо потребу у кваліфікованих методистах педагогічної практики. Оскільки зміст практики часто зазнає певних уточнень, є необхідність у постійному оновленню їхніх знань, створення системи обміну інформацією між методистами вищих закладів освіти конкретного регіону і держави. Це допоможе якісному розв'язанню багатьох проблем педагогічної практики в закладах освіти.

Перспективами досліджень є теоретичне обґрунтування рівнів готовності майбутніх вчителів до проходження практики.

Література

- Васянович Г. Педагог і його полікультурна освіта. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. № 1. С. 25–35.
- Добридень А. В. Педагогічна техніка вчителя у контексті ідей А. С. Макаренка. *Витоки педагогічної майстерності: збірник наукових праць*. Полтава: ПДПУ ім. В. Г. Короленко. 2011. Вип. 8 (1). С. 110–113.
- Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014. URL: zakon.rada.gov.ua/go/1556-18 (дата звернення: 19.09.2018).
- Исаева Т. А. Педагогическая практика в образовательном процессе высших учебных заведений России и за рубежом (на примере университетов Великобритании, США, Германии). *Молодой учёный*. 2012. № 4. С. 412–414.
- Електронний архів творів А. С. Макаренка. URL: <http://www.makarenko.edu.ru/> (дата звернення: 16.09.2018).
- Ковальчук І. В. Моральне виховання учнів українських шкіл Буковини (друга половина XIX – початок XX ст.): автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки». Івано-Франківськ, 2001. 20 с.
- Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения: В 2-х т. Т. 1. Москва: Педагогика, 1982. 656 с.
- Мельниченко О. В., Прибатень А. М. Компаративний аналіз системи підготовки фахівців освітньої сфери в умовах університетської освіти України та Іспанії. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2018. № 16. С. 25–31. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2018-16>.
- Онищенко Н. Організаційно-методичні засади педагогічної практики в системі професійного становлення майбутнього вчителя. *Рідна школа*. 2012. № 3. С. 28–35.

- Педагогический поиск / Сост. И. Баженова. Москва: Педагогика, 1987. 472 с.
- Сулим Н. Практичний компонент професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови в Україні та за кордоном. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. № 1. С. 217–222.
- Сухомлинський В. Вибрані твори: в 5 т. Київ: Радянська школа, 1976.
- Ушинський К. Три елементи школи. URL: http://az.lib.ru/u/ushinskij_k_d/text_0080.shtm (дата звернення: 19.09.2018).

References

- Vasianovych, H. (2013). Pedahoh i yoho polikulturalna osvita [The teacher and his multicultural education]. *Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity*, 1, 25–35 (ukr).
- Dobryden, A. V. (2011). Pedahohichna tekhnika vchytelia u konteksti idei A.S. Makarenka [Pedagogical technique of a teacher in the context of ideas of A. S. Makarenko]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti: zbirnyk naukovykh prats*. Poltava, Ukraine: PDPU im. V. H. Korolenko, 8 (1), 110–113 (ukr).
- Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [Law of Ukraine On Higher Education]*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (ukr).
- Ysaeva, T. A. (2012). Pedahohycheskaia praktyka v obrazovatelnom protsesse vysshikh uchebnykh zavedenyi Rossyy y za rubezhom (na prymerе unyversytetov Velykobrytanyy, SShA, Hermanyy) [Pedagogical practice in educational process of higher educational institutions of Russia and abroad (on the example of universities of Great Britain, USA, Germany)]. *Molodoi uchenyj*, 4, 412–414 (rus).
- Elektronnyi arkhiv tvoriv A. S. Makarenka [Electronic archive of works by A. S. Makarenko]*. Retrieved from <http://www.makarenko.edu.ru/> (ukr, rus).
- Kovalchuk, I. V. (2001) *Moralne vykhovannia uchniv ukrainskykh shkil Bukovyny (druha polovyna XIX – pochatok XX st.) [Moral education of students of Ukrainian schools in Bukovina (second half of the XIX - early XX centuries)]*. Extended abstract of candidate's thesis 13.00.01 «Teoriia ta istoriia pedahohiky». Ivano-Frankivsk, Ukraine (ukr).
- Komenskiy, Ya. A. (1982). Yzbrannye pedahohycheskiye sochyneniya: V 2-kh t. [Selected pedagogical works: In 2 vol.]. Vol. 1. Moscow, Russia: Pedahohyka (rus).
- Melnychenko, O. V., Prybaten, A. M. (2018). Komparatyvnyi analiz systemy pidhotovky fakhivtsiv osvitnoi sfery v umovakh unyversytetskoï osvity Ukrainy ta Ispanii [A comparative analysis of the system of training of specialists in the educational sphere in the conditions of university education in Ukraine and Spain]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka»*, 16, 25–31. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2018-16> (ukr).
- Onyshchenko, N. (2012). Orhanizatsiino-metodychni zasady pedahohichnoi praktyky v systemi profesiinoho stanovlennia maibutnoho vchytelia [Organizational-methodical principles of pedagogical practice in the system of professional formation of the future teacher]. *Ridna shkola*, 3, 28–35 (ukr).
- Bazhenova, Y. (Ed.) (1987). *Pedahohycheskyi poysk [Pedagogical search]*. Moscow, Russia: Pedahohyka (rus).
- Sulym, N. (2013). Praktychnyi komponent profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv anhliiskoi movy v Ukraini ta za kordonom [Practical component of future English language teachers training in Ukraine and abroad]. *Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity*, 1, 217–222 (ukr).
- Sukhomlynskiy, V. (1976). *Vybrani tvory: v 5 t. [Selected Works: 5 vol.]*. Kyiv, Ukraine: Radianska shkola (ukr).
- Ushynski, K. *Try elementy shkoly [Three elements of the school]*. Retrieved from http://az.lib.ru/u/ushinskij_k_d/text_0080.shtm (rus).

ОРГАНИЗАЦИОННО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРАКТИКИ В СИСТЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО СТАНОВЛЕНИЯ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ

Ковальчук Инна, кандидат педагогических наук, доцент, доцент кафедры педагогики и социальной работы, Черновицкий национальный университет, ул. Коцюбинского, 2, 58012 Черновцы, Украина, martinn195@i.ua

В статье рассматриваются методические аспекты подготовки будущих учителей к педагогической деятельности. Автор обращает внимание на целесообразность и необходимость дополнения учебных планов предметами, которые необходимы для будущего педагога: «Риторика», «Коммуникативное поведение педагога»; «Дидактические средства обучения», «Инновационные формы работы с учащимися». Подчеркнуто, что важную роль играет профильная подготовка методиста к работе практикантом.

Ключевые слова: методист; практикант; педагогическая практика; учебно-воспитательный процесс; учитель; школа.

ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF PEDAGOGICAL PRACTICE IN THE SYSTEM OF A FUTURE TEACHER'S PROFESSIONAL FORMATION

Kovalchuk Inna, PhD (Pedagogy), Associate Professor, Associate Professor of Department of Pedagogy and Social Work, Chernivtsi National University, 2 Kotsyubinsky Str., 58012 Chernivtsi, Ukraine, martinn195@i.ua

The article deals with the methodical issues of student pedagogical practice. The author emphasizes that this type of work is very important for the professional development of a specialist. It is advisable to take into account the experience

and requirements for the classics of world and domestic pedagogy in order to improve the practice. The main conditions for the successful passing of the practice to students is their motivation, love for children, knowledge of the subject and teaching methods, psychology and pedagogy.

It is also worth reviewing existing practice programs, updating the method of their recommendations in terms of a person-centered approach. The emphasis on the future teacher's cooperation with colleagues, students, and parents deserves attention. A comprehensive approach to the solution of educational and educational problems will contribute to the formation of respect for education in general.

The idea of training methodologists for such work, focusing their attention not only on the content of the subject, but also on working with the future teacher in the direction of their socialization in school, deserves attention.

The procedure for passing the practice is regulated by the Regulations on the practice of students.

An important role is played in the process of passing the practice of mastering students-practitioners with pedagogical tact, pedagogical technique, and communicative skills.

New approaches to the organization of pedagogical practice include: developing a system of practical training in accordance with the new content of pedagogical education; introduction of modern forms of continuous pedagogical practice as an important factor in forming the professional readiness of the future teacher and his ability to work in the context of expanding teaching and pedagogical space; introduction of pre-diploma practice at the place of future employment.

Key words: educational process; methodologist; pedagogical practice; teacher; trainee; school.

Стаття надійшла до редакції 18.09.2018

Прийнято до друку 30.10.2018

УДК 37.09:373.5091

Людмила Кашпіровська
ORCID iD 0000-0001-6807-8056

аспірантка Київського міжнародного університету,
заступник директора з навчально-методичної роботи,
ПЗНЗ «Лицей Київського міжнародного університету»,
вул. Львівська, 49, 03179 Київ, Україна,
kashpirovskaaludmila@ukr.net

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ

У статті аналізується нормативно-правова база запровадження профільного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах України, визначено значимість та пріоритети цього явища у системі сьогоденної освіти. Прикладом впровадження ефективної системи профільної освіти є ПЗНЗ «Лицей Київського міжнародного університету», наведено тематику і зміст роботи з ліцеїстами Представлена унікальна освітня траєкторія взаємопартнерства в системі «Лицей – Університет», яка здійснюється з метою реалізації Концепції профільної освіти, що виявляється у різновекторних формах співпраці.

Ключові слова: заклади загальної середньої освіти; лицей; підходи; профільне навчання.

<https://doi.org/10.28925/1609-8595.2018.3-4.99104>

Постановка проблеми. Аналіз нормативно-правових документів, наукових досліджень із проблеми впровадження профільної освіти, змісту і організації профільного навчання в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) дав змогу встановити, що у сучасних умовах це питання привертає увагу багатьох науковців. Зокрема питання профільного навчання, а саме методологічні засади, досліджують українські вчені І. Артюхова, Н. Бібік, О. Вітковська, Е. Мороз, Н. Шиян (2004).

Вагомі висновки про організаційні форми та дидактичні моделі впровадження профільного навчання знаходимо в дисертаційних дослідженнях Є. Богомолової, І. Даниліної, Т. Захарової та інших (Пешкова, 2014). Велику і копітку роботу щодо розроблення сучасних умов науково-методичного супроводу профільного навчання в старшій школі зробили фахівці Академії наук України, Міністерства освіти і науки України (МОН), Інститут модернізації змісту освіти. У межах нашої статті зосередимо увагу на законодавчій базі розвитку освіти в Україні, зокрема профільного навчання.